

XVI stulecia. Były wśród nich tzw. Biblia brzeska⁴, list Jana Kalwina z 9 października 1561 r. do protestanckiego zboru wileńskiego, w którym reformator potępił antytrynitarskie poglądy Jerzego Blandraty⁵ oraz ariańskie wyznanie wiary kasztelana wileńskiego Jana Kiszki z 6 lipca 1592 r.⁶ Wiele miejsca poświęcono ukazaniu działalności wybitnych protestantów zasłużonych dla kultury polskiej, jak np. Samuela Bogumiła Lindego czy Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza. Specjalne miejsce na wystawie przeznaczono dla upamiętnienia Juliusza Burschego (1862–1942), warszawskiego pastora, a następnie biskupa Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce.

Na marginesie spraw związanych z udziałem AGAD w obchodach jubileuszu 500-lecia reformacji wspomnieć trzeba o jeszcze jednej inicjatywie — 23 października 2017 r. Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu srebrną monetę kolekcjonerską „Pięć wieków Reformacji w Polsce”. Moneta o nominale 20 zł została wyemitowana w nakładzie 200 tys. sztuk. Jej projektantką jest Anna Wątróbska-Wdowiarska. Na awersie monety, poniżej napisu „Rzeczpospolita Polska”, godła i nominału, znajdują się elementy zaczerpnięte z aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej (dokumentu przechowywanego w AGAD), tj. pieczęcie i cytat („pokój między rozróżnionymi w wierze zachować”) wraz z podpisem: „Akt konfederacji Warszawskiej 1573”. Na rewersie umieszczono wizerunek biskupa luterańskiego Juliusza Burschego.

Jacek Krochmal

(Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych)

SPRAWOZDANIE Z OBCHODÓW 70-LECIA ARCHIWUM UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

W dniach 18–19 października 2018 r. zorganizowano obchody jubileuszu 70-lecia Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jednostkę powołano uchwałą Senatu UMK z dnia 16 września 1948 r., a kierownictwo po-

⁴ AGAD, Zbór Ewangelicko-Augsburski w Warszawie, Biblioteka, sygn. 2747. Był to przekład Pisma św. na język polski dokonany przez grupę protestantów pracujących nad jej tłumaczeniem w Pińczowie. Nazwa Biblii pochodzi od miejsca wydania jej drukiem (Brześć 1563), ale funkcjonują też inne nazwy — Biblia pińczowska (od miejsca dokonania przekładu) oraz Biblia Radziwiłłowska (od nazwiska jej fundatora, którym był Mikołaj Radziwiłł „Czarny”).

⁵ AGAD, Zbiór materiałów różnej proveniencji z XVI–XX w., sygn. 263.

⁶ AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, dział X, sygn. 422.

wierzono prof. Bronisławowi Włodarskiemu. Pierwsze akta zaczęły spływać do archiwum w roku 1951 i trwa to nieprzerwanie do dziś.

Uroczyste obchody, połączone z promocją najnowszego wydawnictwa archiwum, zorganizowano w budynku *Collegium Maximum*, niedaleko innego budynku uniwersyteckiego — *Collegium Maius*, gdzie archiwum miało swoją pierwszą siedzibę. Uroczyste spotkanie otworzyła dr hab. Anna Supruniuk, kierownik Archiwum UMK, witając zgromadzonych gości i przedstawiając pokrótce zarys dziejów archiwum uniwersyteckiego.

Następnie wyświetlony został klip promujący Archiwum UMK, który z tej okazji przygotował mgr Jacek Waliszewski, pracownik archiwum, przy wsparciu Sekcji Filmowej UMK.

Po zakończonej projekcji krótkiego filmu nastąpiła chwila przemówień gości. Jako pierwsza głos zabrała kanclerz UMK mgr Justyna Morzy. Odczytała list gratulacyjny rektora uczelni prof. dr. hab. Andrzeja Tretyna, w którym napisał: „To dzięki archiwum znamy poruszające biografie i trudne losy pracowników naszej uczelni. To dzięki archiwum przetrwały świadectwa ogromnego wysiłku i zaangażowania tych, którzy tworzyli nasz Uniwersytet i pięknych postaw członków naszej społeczności w przełomowych momentach historii”. Kanclerz w imieniu swoim i władz uczelni złożyła życzenia pomyślności i spełnienia naukowego oraz dalszego rozwoju.

Jako następny głos zabrał dr hab. Włodzimierz Karaszewski, prof. UMK, były prorektor toruńskiej uczelni. W swoim przemówieniu podziękował i pogratulował kierownictwu archiwum, wspominając przy tej okazji swoje relacje z archiwum. Pochwalił zachodzące zmiany i życzył kolejnych jubileuszy.

Prof. dr hab. Zbigniew Witkowski, dziekan Wydziału Prawa i Administracji UMK, w swoim przemówieniu odniósł się do funkcji archiwum, które gromadzi, przechowuje, opracowuje i udostępnia materiały archiwalne ludzi od początku aż do śmierci. Wspomniał o działalności archiwum jako instytucji przechowującej wiedzę i dokumentację dotyczącą wybitnych osobistości UMK. Przekazał także na ręce szefa archiwum Medal Honorowy Wydziału Prawa i Administracji UMK „*Universitatis Nicolai Copernici. Facultas Iuris et Administrationis*”.

Kolejnym przemawiającym był prof. dr hab. Andrzej Radziwiński, były rektor UMK i członek Rady Archiwum poprzednich kadencji. W swojej, nader osobistej, mowie odniósł się do własnego „naukowego rodowodu”, gdyż jego „dziadkiem naukowym” był prof. Bronisław Włodarski, wybitny historyk mediewista, kierownik archiwum, prodziekan i dziekan Wydziału Humanistycznego, prorektor UMK ds. nauczania. Prof. Radziwiński nawiązał tym samym do „rodowodu naukowego” obecnej kierownik archiwum dr hab. Anny Supruniuk, która ma identyczne „pochodzenie naukowe”. Wspomniał także swoje kontakty z archiwum, również z okresu zasiadania w Radzie Archiwum.

Bardzo podobne wystąpienie miał również prof. dr hab. Stanisław Roszak, dziekan Wydziału Nauk Historycznych UMK (Honorowy Patron jubileuszu Archiwum UMK).

Następnie głos zabrała dr Magda Gałach (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, NDAP). Odczytała list gratulacyjny Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dr. Wojciecha Woźniaka, który objął uroczystość Honorowym Patronatem. W liście wspomniano m.in. o początkach uniwersytetu i archiwum, o lwowskich korzeniach archiwum, a także o zasługach doc. Ireny Janosz-Biskupowej, która w 1966 r. zorganizowała naradę archiwów uniwersyteckich i przedstawicieli NDAP w sprawie opracowania ramowego statutu archiwum szkoły wyższej.

Kolejnymi przemawiającymi osobami byli: dr hab. Krzysztof Kopiński z Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, który odczytał list prof. dr hab. Waldemara Rozyńkowskiego, dyrektora Instytutu Historii i Archiwistyki; mgr Jolanta Stasiak z Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie, która odczytała list w imieniu dyrektora Archiwum dr hab. Hanny Krajewskiej; mgr Ewa Kłapcińska z Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, a także mgr Jakub Paprotny i mgr Igor Makacewicz ze Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddział w Toruniu.

Wśród osób przemawiających była również dr Cecylia Iwaniszewska, uczennica prof. Władysława Dziewulskiego, która m.in. wspomniała, że jest ostatnim żyjącym świadkiem powstawania, funkcjonowania i zmian zachodzących w Archiwum UMK od początku jego istnienia. Przypomniała o trudnych początkach powstawania uniwersytetu, posiłkując się notatkami z dziennika prof. Dziewulskiego, który był prorektorem w początkowych latach funkcjonowania UMK. W trakcie swojej wypowiedzi dr Iwaniszewska pokazała indeks z czasów studiów, zastanawiając się jednocześnie, w humorystyczny sposób, czy nazwa „*Universitas Toruniensis*” figurująca w nim jest tożsama z obecną (Uniwersytet Mikołaja Kopernika).

Następnie głos zabrała kierownik archiwum, która podziękowała za trud i pracę byłym pracownikom — prof. dr hab. Januszowi Tandeckiemu, który w 2011 r. pełnił obowiązki kierownika, Grażynie Gnich (starszej woźnej), mgr Beacie Herdzin (dyrektor Archiwum Państwowego w Toruniu) oraz mgr. Eugeniuszowi Pazderskiemu (emerytowanemu pracownikowi Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej, współpracownikowi archiwum). Następnie obecni pracownicy Archiwum UMK złożyli podziękowania kierownik archiwum za dobrą współpracę i możliwość dalszego rozwoju.

Kolejnym punktem w programie jubileuszu była promocja najnowszego wydawnictwa pt. *Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Informator o zasobie archiwalnym*, którego redaktorami były dr hab. Anna Supruniuk i mgr Weronika Krajniak. Publikację przedstawił dr hab. Krzysztof Kopiński, który odniósł się do jej treści, budowy i języka, a także omówił jej przydat-

ność jako pomocy archiwalnej zarówno dla pracowników archiwów, jak i jego użytkowników. Krótką mowę poświęconą najnowszemu wydawnictwu wygłosił też prof. dr hab. Janusz Tandecki, który jako jego recenzent, gorąco polecił je wszystkim zgromadzonym.

W dalszej części spotkania przygotowano pokaz multimedialnej wystawy pt. „Prywatne archiwa kierowników Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, którą przygotowała Weronika Krajniak we współpracy z Sekcją Filmową UMK oraz Jacek Waliszewski (lektor).

Oficjalną część spotkania zakończyła kierownik archiwum dr hab. Anna Supruniuk, dziękując zebranych za przybycie i udział w uroczystości. Po jej zakończeniu odbył się bankiet z udziałem zebranych gości i pracowników archiwum, w trakcie którego podziękowania i życzenia na ręce dr hab. A. Supruniuk przekazała dr hab. Wiesława Kwiatkowska, prof. UMK, członek Rady Archiwum obecnej kadencji.

Drugi dzień jubileuszu upłynął pod znakiem sesji naukowej, której tematem przewodnim były „Archiwa uczelniane w dobie elektronicznego zarządzania dokumentacją”. Jako pierwsza głos zabrała dr hab. Anna Supruniuk, witając gości i dziękując za udział w obchodach jubileuszowych zorganizowanych pierwszego dnia. Następnie zaprosiła wszystkich raz jeszcze do obejrzenia klipu promującego Archiwum UMK i oddała głos prorektorowi UMK prof. dr hab. Danucie Dziawgo, która podziękowała za zaproszenie i możliwość wzięcia udziału w tej uroczystości, a przypominając początki swojej współpracy z archiwum zwróciła uwagę na jego ważną pozycję w ramach struktury UMK oraz zadania, jakie realizuje (działalność wydawnicza, prace porządkowe podejmowane w archiwum, stan jego opracowania). Zaznaczyła też, że widoczne są również problemy archiwum, które w przyszłości należy rozwiązać.

Po wystąpieniu prof. Dziawgo rozpoczęły się obrady, które moderował dr hab. Krzysztof Kopiński. Pierwszy referat wygłosił dr hab. Władysław Stępiński, prof. UMK („Archiwa uniwersyteckie w świetle polityki UNESCO wobec dziedzictwa kulturowego”). Prelegent przypomniał najważniejsze uregulowania prawne UNESCO oraz program „*Memory of the World*”. Drugim referentem była mgr Marzena Mrozińska (KOM-PRO). Jej wystąpienie („RODO w archiwach uczelnianych”) dotyczyło zmian w podejściu do ochrony danych osobowych, w tym na uczelni wyższej. Kolejny referat wygłosiła dr Magda Gałach z NDAP („Archiwum Dokumentów Elektronicznych, czyli co dalej z materiałami archiwalnymi w postaci elektronicznej”). Referentka zwróciła uwagę na problem przekazywania dokumentów elektronicznych do archiwów państwowych. Omówiła też projekt Archiwum Dokumentów Elektronicznych oraz stan jego wdrażania. Po pierwszym panelu rozpoczęła się dyskusja, która dotyczyła przede wszystkim kwestii ochrony danych osobowych na uczelniach. Poruszono w niej także sprawę zmniejszenia kwalifikatora dla akt pracowniczych z 50 lat do 10 lat. Padły także pytania dotyczące „kwestii zapomnienia” w odniesieniu

do akt studenckich i pracowniczych. Ważny głos w dyskusji zabrała Anna Domalanus z Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, która stwierdziła, że problemem nie jest kwestia „zapomnienia”, czyli wykreślenia ze wszelkiej ewidencji, lecz odpowiedniego udostępnienia i informowania użytkownika.

Po przerwie powrócono do dalszych obrad, które rozpoczęły się od wystąpienia mgr Kamili Latochy z Kancelarii Ogólnej Uniwersytetu Szczecińskiego („Początki działalności koordynatora czynności kancelaryjnych na Uniwersytecie Szczecińskim”). Prelegentka mówiła o podstawach prawnych działania koordynatora, który został powołany w 2013 r. w myśl nowych przepisów kancelaryjno-archiwalnych wprowadzonych na tym uniwersytecie. Omówiła problemy, jakie napotkał koordynator podczas swojej pracy, a także zakres jego czynności.

Następnie głos zabrała mgr Anna Bieniek (Archiwum Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach). Jej referat pt. „Rola archiwum szkoły wyższej w planowaniu procesu wdrażania elektronicznego zarządzania dokumentacją” dotyczył działań archiwum, które miały na celu przygotowanie Uniwersytetu Śląskiego do wdrożenia EZD. Prelegentka omówiła też współpracę z Archiwum Państwowym w Katowicach oraz możliwości systemu USOS w codziennej pracy archiwum.

Referat pt. „Informatyk w archiwum” wygłosił mgr Eugeniusz Pazderski, emerytowany pracownik Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej. Jego wystąpienie oscylowało wokół własnych doświadczeń związanych z Archiwum UMK. Referent opowiedział o początkach swojej współpracy z archiwum, zadaniach, jakie wykonywał, oraz narzędziach wyszukiwawczych, które przygotował (wewnętrzne bazy danych: Absolwent, Biogramy, Nagrania, Nekrologi itd.)

Jako ostatnia w tej sesji głos zabrała dr Ewa Kurkowska (koordynator ds. EZD na UMK). W wystąpieniu pt. „Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją (EZD) w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu” przedstawiła etapy wdrażania EZD na uczelni od momentu powołania zespołu ds. EZD, przez zmianę przepisów, po szkolenia pracowników i początki prac w systemie EZD PUW. Poruszyła także problemy, jakie pojawiły się w pierwszym okresie wdrażania systemu (np. otwieranie korespondencji imiennej przez sekretariat ogólny, wydanie w tej sprawie zarządzenia rektora, wybór klas, które będą obsługiwane w systemie, a jakie nie). Po tym referacie rozpoczęła się dyskusja, w której aktywnie uczestniczył zastępca kanclerza ds. administracyjnych, dr Tomasz Jędrzejewski. Pytania, które padły, dotyczyły głównie EZD — pytano o wybór klas, które będą obsługiwane w systemie i kto o tym zdecyduje, a także o kwestie finansowe związane z wdrażaniem i obsługą EZD oraz dotyczące powołania i zadań koordynatora ds. czynności kancelaryjnych, ponadto o wdrażanie systemu w innych jednostkach (wydziałach), jak również o przygotowywany system SINDBAD.

Dyskusję zakończył dr hab. Krzysztof Kopiński, po czym dr Paulina Bunkowska podziękowała zebranych w imieniu swoim, kierownictwa i pracowników archiwum, za udział w sesji naukowej i obecność w uroczystościach jubileuszowych Archiwum UMK. Zachęciła też do dalszej integracji środowiska i częstszych wizyt, nie tylko towarzyskich, o charakterze konsultacyjnym i doradczym.

Artur Wójtowicz
(Toruń, Archiwum UMK w Toruniu)

WYSTAWA W ARCHIWUM GŁÓWNYM AKT DAWNYCH Z OKAZJI 650-LECIA OBECNOŚCI ORMIAN W POLSCE

Rok 2017 został wybrany dla przypomnienia siedmowiekowej obecności Ormian na ziemiach polskich. 650 lat temu król Kazimierz Wielki zezwolił ormiańskiemu biskupowi Grzegorzowi na rezydowanie we Lwowie, swobodne wyznawanie religii oraz sprawowanie jurysdykcji nad Ormianami, zamieszkującymi już od pewnego czasu Królestwo Polskie. Prawa te zostały zagwarantowane w dokumencie wystawionym we Lwowie 4 lutego 1367 r. Ten cenny pergamin jest przechowywany w Archiwum Głównym Akt Dawnych (AGAD) w Warszawie, w którym znajduje się największa i najbogatsza w Polsce kolekcja źródeł do dziejów Ormian, obejmująca archiwalia od połowy XIV aż do początku XX w. Pokaz specjalny dokumentu króla Kazimierza Wielkiego z 1367 r.¹ uświetnił spotkanie prezydenta Andrzeja Dudy z przedstawicielami społeczności ormiańskiej, które odbyło się 29 marca 2017 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie w związku z jubileuszem 650-lecia obecności Ormian w Polsce.

Najważniejsze dokumenty do dziejów Ormian polskich zaprezentowano w AGAD podczas wystawy „Ormianie w Polsce — polscy Ormianie”, która została przygotowana w związku z konferencją naukową „Ormianie polscy. Siedem wieków istnienia”, zorganizowaną 19–20 września 2017 r. przez Komisję Kultury i Środków Przekazu Senatowi RP, we współpracy z Polską Akademią Umiejętności oraz Ormiańskim Towarzystwem Kulturalnym. Wśród gości zwiedzających wystawę był Edgar Ghazaryan, ambasador Republiki Armenii w Polsce. Ponadto 19 października 2017 r. wystawę w AGAD odwiedziła delegacja

¹ Archiwum Główne Akt Dawnych (cyt. dalej: AGAD), Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 6197.